

רכבת ומים – המפתח לקידום פיתוח דמוגרפי

עמי דור־און

ישראל היא מדינה קטנה שבקושי ניתן להבחין בה על מפת העולם. יחד עם זאת, המבנה הגיאוגרפי-דמוגרפי שלה מצביע על עובדה משונה. רוב שטחה של המדינה איננו מעובד ואינו מפיק כל תשומות המסוגלות לתרום להגדלת האוכלוסייה ולפיתוח מקורות תעסוקה חדשים – חקלאיים ואחרים – ולהוות מקור משיכה לדור חדש של מתיישבים שיבקשו למצוא בו את עתידם. מהסיבה הזו ברור, כי הפרויקט השאפתני של פיתוח מקורות המים לערבה ולנגב אמור להיות הכלי הביצועי המעשי של שיתוף פעולה נרחב בתחום פיתוח מקורות המים – ויהיה המנוע שיוביל את חבל הארץ היבש הזה אל מחוזות חדשים וטובים עבור דורות העתיד הצעירים של אזרחי ישראל. אבל עם כל חשיבות הפיתוח של מקורות מים חדשים – חשובה לא פחות התוכנית לסלול במסלול הערבה את מסילת הברזל לאילת. כיום נראה שאין מחלוקת על כך שאת מה שתרמה הרכבת לפיתוח כלכלת ארצות הברית לפני יותר ממאה שנה, ניתן ליישם בימינו למטרות פיתוח הדרום הנשכח של ישראל.

**"פיתוח מקורות
המים בערבה יהיה
המנוע שיוביל את
חבל הארץ היבש
הזה אל מחוזות
חדשים וטובים
עבור דורות העתיד
הצעירים של
אזרחי ישראל".**

מטרת פרויקט הרכבת לאילת לחבר בין תל אביב לאילת בקו חשמלי, וכך לאפשר תנועת נוסעים ומשאות בין שתי נקודות הקצה, מבלי לפגוע יתר על המידה באיכות הסביבה. המרחק בין אילת לתל אביב הוא כ-380 ק"מ, ומשך הנסיעה המתוכנן הינו שעתיים. במסגרת הבקשה לביצוע בדיקת היתכנות שפרסם משרד התחבורה ב־2010, מופיע התוואי המתוכנן של התחנות לאורך המסילה ובהן: חצבה, ספיר, פארן, יהל, יטבתה, תמנע (גמל התעופה המתוכנן), שחורת ואילת. בשנת 2012 החליטה חברת נתיבי ישראל, על סמך בדיקת כלכליות, כי בין באר שבע לאילת, יוקמו ארבע תחנות – דימונה, ספיר, קטורה ורמון וזאת בנוסף ל־4 מסופי מטענים. קיומה של מסילת ברזל מאילת אל לב מדינת ישראל תאפשר הוצאתם אל הפועל של מיזמי הפיתוח המתוכננים, הן בתחום מקורות המים

והן במישור של הרחבת האוכלוסייה. המיזמים האלה עתידים לסייע לאזור הדרומי והשכוח של ישראל לכוון עצמאות כלכלית הדרושה לפיתוח דמוגרפי משמעותי על בסיס הקמת יישובים חדשים כמו גם הרחבת יישובים קיימים.

המגבלה הגדולה ביותר של הפעילות החקלאית ביישובים הדרומיים בערבה, כמו למשל בתחומי המועצה האזורית חבל אילות, היא כמות המים הנמוכה מאוד המסופקת לאזור, איכותה הנמוכה והספיקה השעתית שאינה עונה על הביקוש ומהווה בעצם צוואר בקבוק החוסם פיתוח מערכת כלכלית-חקלאית ראויה. למרות שכמות המים הנדרשת באזור צחיח זה תוכננה על ידי הרשות לתכנון במשרד החקלאות, מקבלים יישובי האזור פחות מ-40% ממה שתוכנן. זה אף זה: איכותם הגרועה של המים מכבידה מאוד על התוצאות הכלכליות של הענפים החקלאיים.

מתווה לפתרון הבעיה מציג מזכר ההבנות שנחתם בין ישראל, ירדן והרשות הפלשתינאית ב-9 לדצמבר 2013, שעתיד להיות הבסיס לשיתוף פעולה נרחב בהגדלת ההיצע הזמין של מקורות המים. אחד ההיבטים המרכזיים של אפשרויות הפיתוח האלה הוא שילוב של תוכניות אזוריות וארציות עם המומחיות של קק"ל בפיתוח קהילתי בר קיימא, על ידי תכנון ההופך את החזון הדמוגרפי למציאות שתמשוך לערבה ולדרום אוכלוסיות חדשות שיבקשו למצוא את עתידן – האישי והכלכלי – בפריפריה. ברור לגמרי כי כאשר תפתח האופציה של היכולת להוביל במהירות ובמחיר זול יחסית תוצרת חקלאית מהדרום הרחוק אל שוקי הביקוש של מרכז הארץ – יוכלו תושבי הדרום, הישנים והחדשים, לבנות את עתידם בכבוד. ברור גם כי ככל שיתרחב ההיצע של מקורות המים כך יתפתח כושר הייצור של התוצרת החקלאית, ואיתו גם ישתפר טיבה. בדרך זו תוכל הערבה היבשה להפוך לנווה מדבר ירוק, פורח ומניב.